

DIVÁK JE V OBRAZE – ANTOLOGIE

Kdo je divák?

1. ČTENÍ OBRAZU, POROZUMĚNÍ, INTERPRETACE (ROZHODČÍ OBRAZU)

Brilliant, Richard: Můj Laokoón - Úvod. In: Kesner, Ladislav, *Vizuální teorie*, 2005 (2. vydání), s. 303-319.

Lessing, Gotthold Ephraim, *Laokoon čili o hranicích malířství a poesie*, 1960, zejm. s. 12-26.

Literatura:

Taine, Hippolyte: O podstatě díla uměleckého. In: Tyrš, Miroslav, *O umění*, sv. 1., 1932, s. 9-36.

Merleau-Ponty, Maurice: Umění a vnímaný svět. In: týž, *Svět vnímání*, 2008, s. 57-67.

Barbaras, Renaud, *Vnímání. Esej o smyslově vnímatelném*. 2002.

Greisch, Jean, *Rozumět a interpretovat*, 1995.

Kesner, Ladislav: „Teorie“, vizuální zobrazení a dějiny umění. In: týž, *Vizuální teorie*, 2005 (2. vydání), s. 7-72.

Eco, Umberto, *Teorie sémiotiky*, 2004/2009.

Aumont, Jacques, *Obraz*, 2005.

Sturken, Marita – Cartwright, Lisa, *Studia vizuální kultury*, 2009, kpt. 1 a 2.

Filipová Marta – Rampley, Matthew eds., *Možnosti vizuálních studií. Obrazy-texty-interpretace*, 2007.

Lévi-Strauss, Claude: Věda konkrétního. In: týž, *Myšlení přírodních národů*, 1996.

Lakoff, Jaques: Úvod. In: *Ženy, oheň a nebezpečné věci*.

Petříček, Miroslav, *Myšlení obrazem. Průvodce současným filosofickým myšlením pro středně pokročilé*. 2009.

Divák v salónu

2. Od SALÓNŇÍHO ÚŽASU ke ZNALECTVÍ a FORMÁLNÍ ANALÝZE - problematika "Mistra" – „iniciátora nového slohového hnutí“

Diderot, Denis: Salón 1765. In: týž, *O umění*. 1983, s. 286-303.

Pešina, Jaroslav: Mistr litoměřického oltáře. In: *Pozdně gotické umění v Čechách 1471-1526*, 1984, s. 350-370, zejm. s. 350-363.

Literatura:

Reynolds, Joshua, Sir., *The discourses of Sir Joshua Reynolds*, 1924.

Panofsky, Erwin, *The Life and Art of Albrecht Dürer*, 1971.

Bartlová, Milena, *Průvodce studiem dějin středověkého výtvarného umění*, 2003, s. 17-21; táž: Autor, agent a umění. In: *Skutečná přítomnost. Středověký obraz mezi ikonou a virtuální realitou*, 2012, s. 43-69.

Divák sám sebe koriguje

3. IKONOLOGIE a IKONOGRAFIE

Panofsky, Erwin: Ikonografie a ikonologie: úvod do studia renesančního umění. in: *Význam ve výtvarném umění*, 1981.

Vacková, Jarmila: Snoubenci Arnolfiniovi. In: táž, *Van Eyck*, 2005, s. 120-129.

Literatura:

Shapiro, Meyer: „Muscipula diaboli“ – symbolika oltáře Mérodů. In: týž, *Dílo a styl*. 2006, s.37-47.

Panofsky, Erwin, *The Life and Art of Albrecht Dürer*. Princeton 1971.

Moxey, Keith: Melancholie Erwina Panofského. In: Kesner, 2005, s. 235-250.

Aurenhammer, Hans, *Lexikon der christlichen Ikonographie 1-4*, 1959-1967.

Miltová, Radka, *Mezi zalíbením a zavržením: recepce Ovidiových Metamorfóz v barokním umění v Čechách a na Moravě*, 2009; táž: „Sotva ji uviděl Dís, hned vzplál a unesl dívku.“ Giacomo Tencalla: Únos Proserpiny na zámku v Libochovicích. In: *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, 2011, s. 125-136.

4. PSYCHOANALÝZA, sny jako prameny ikonologie, od psychoanalýzy k antropologii

Jung, Carl Gustav: Picasso. In: týž, *Duše moderního člověka*, 1994, s. 149-154.

Srp, Karel: Štýrský. Text k výstavě *Sny a skutečnosti*. Městské muzeum v Ústí n. Orlicí, 21. 3. – 15. 5. 1997, nestr.

Literatura:

Šmejkal, František: Klíč snů. In: Štýrský, Jindřich, *Sny*, 2003, s. 119-132.

Pech, Milan: Otto Gutfreund: Analýza umělcovy osobnosti jako možný prostředek interpretace jeho díla. In: *Aktuální proměny českých dějin umění. Revize a reklamace tradičního*. Sborník z konference studentů doktorských programů dějin umění v ČR, 2006, 67-73.

Nietzsche, Friedrich, *Tak pravil Zarathustra. Kniha pro všechny a pro nikoho*. 2009.

Jung, Carl Gustav, *Výbor z díla II., Archetypy a nevědomí*, 1997.

Freud, Sigmund, *Výklad snů*, 2005, s. 9-61.

Clear, Jean: Surrealistické zázračno. In: týž, *O surrealismu*. 2010, s. 21-30.

David, Whitney: Symboly v dějinách a jejich objevování. In: Kesner, 2005, s. 73-90.

Vojvodík, Josef: Doslov – Objevování existence jako „existence touhy“. Psychoanalýza, literatura a její interpretky. In: Chateau, Ladislava, *Portrét pro Lou, Sabinu a Marii*, 2006, s. 155-180.

Hauser, Arnold, *Filozofie dějin umění*, 1975.

Divák se "vcituje"?

5. OBRAZ JAKO VÝRAZ- problematika autora, národa a humanismu

Šalda, F. X.: Munch - severský divoch. In: Prah, Roman, *Volné směry. Časopis secese a moderny*, 1993.

Rakušanová, Marie: Od křesťanského chrámu k pěticípé hvězdě – Od Fillova Čtenáře Dostojevského k Foltýnovu Dostojevskému. In: *Proměny dějin umění. Akta druhého sjezdu historiků umění*, 2007, s. 223-232.

Literatura:

Shapiro, Meyer: Courbet a lidové umění, esej o realismu a naivitě. In: týž, *Dílo a styl*, s. 153-184.

Barthes, Roland, *Nulový stupeň rukopisu*. 1967.

Bartlová, Milena: Je možné psát jiné než nacionalistické dějiny umění? *Dějiny-teorie-kritika 2-2005*, s. 247-254.

Divák (si) čte

6. OBRAZ JAKO METAFORA, problematika mimesis, relace, arbitrárnosti a jazyka

Gombrich, Ernst: Meditace o houpacím koni, in: *Meditations On Hobby Horse And Other Essays Of The Theory Of Art*. London – N. Y. 1978, s. 1-11.

Summers, David: Reálná metafora. In: Kesner, 2005.

Literatura:

Jakobson, Roman: o metafoře a metonymii in: *Poetická funkce*, 1995.

Zuska, Vlastimil – Michalovič, Peter, *Znaky, obrazy a stíny slov. Úvod do (jediné) filozofie a sémiologie obrazů*. 2009.

Papoušek, Vladimír: Duchamp. In: týž, *Gravitace avantgard. Imaginace a řeč avantgard v českých literárních textech první poloviny dvacátého století*. 2007, s. 22-31.

Divák je manipulován

7. OBRAZ MANIPULUJÍCÍ

Barthes, Roland: Reklama na hloubku. In: týž: *Mytologie*. 1994, s. 65-67.

[Příkladová interpretace: *Baťa drtí drahotu!*]

Foucault, Michel: Dvorné dámy. In: Týž: *Slová a veci. Archeológia humanitných vied*, 1987, s. 55-70.

Literatura:

Benjamin, Walter: Umělecké dílo v době své technické reprodukovatelnosti. In: týž, *Dílo jako zdroj*, 1979; týž:

Autor jako producent. In: týž, *Agésilas Santander*, 1998, s. 151-173.

Adorno, Theodor, *Schéma masové kultury*. 2009.

Spargo, Tamsin, *Foucault a teorie podivného*. 2001.

Eribon, Didier, *Michel Foucault 1926-1984*, 2002.

Pivoda, Tomáš: Organický intelektuál Michel Foucault. Recenze knihy Pavel Barša – Josef Fulka: *Michel Foucault. Politika a estetika*. Praha, Dokořán 2005. Filosofický časopis 54, č. 3, 2006, s. 463-467.

Divák manipuluje

8. ZACHÁZENÍ S OBRAZY - probl. "period eye", recepční teorie

Baxandall, Michael: Umění, společnost a Bouguerův princip. In: Kesner, 2005, s. 155-168.

[Příkladová interpretace: *Avantgarda ve výkladní skříni. Výstava moderního umění 1924 v Brně.*]

Literatura:

Bryson, Norman: Umění v kontextu. In: Kesner, 2005, s. 261-285.

Baxandall, Michael, *Stíny a světlo. Umění a vizuální zkušenost*. 2003.

Divák se zmocňuje obrazu

9. VYPRÁVĚNÍ

Manguel, Alberto: Obraz jako násilí. Picasso: Plačící žena, 1937. In: týž, *Čtení obrazů. O čem přemýšlíme, když se díváme na umění?* 2008, s. 193-207.

Gombrich, Ernst: [příběh „výstředního muže“] In: týž, *Příběh umění*. 1995, zejm. s. 475-480.

Literatura:

Trávníček, Jiří: Doslov: Koncept čtenáře a čtení – nejkratší možné dějiny. In: Manguel, Alberto: *Dějiny čtení*, 2007.

Mikš, František – Kesner, Ladislav (eds.), Gombrich. *Porozumět umění a jeho dějinám*, 2009/2010.

Divák se znovu učí dívat

10. VIZUÁLNÍ GRAMATIKA A GRAMOTNOST

Kress, Gunther - van Leeuwen, Theo: Introduction: the grammar of visual design. In: týž, *Reading Images. The Grammar of Visual Design*, s. 1-15, zejm. s. 6.

Tamtéž: *Narrative Processes*, s. 43-55.

[Příkladová interpretace: *ilustrace, reklamní letáky, volební plakáty*]

Divák pozoruje diváka

11. PROBLEMATIKA CITACE A RÁMOVÁNÍ; OBRAZ V OBRAZE, OBRAZ VE FILMU

Film: Peter Greenway – *Umělcova smlouva*, Velká Británie, 1982.

Literatura:

Lungová, Barbora: Subjekt jako skvrna. Role perspektivního a kinematografického aparátu při vytváření divácké pozice. In: Hanáková, Petra (ed.), *Výzva perspektivy. Obraz a jeho divák od malby quattrocenta k filmu a zpět*. 2008, s. 145-213, zejm. s. 190-206.

Slaviček, Lubomír: „Velká, na postavy bohatá malba“. Slavnost umělců u Rubense od Václava Brožíka. In: Slaviček, Lubomír, Suchánek, Pavel, Šeferisová Loudová, Michaela (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*. 2011, s. 211-236.

Divák je v obraze

12. SHRUTÍ

Literatura:

Kemp, Wolfgang: *Der Betrachter im Bild: Kunstwissenschaft und Rezeptionsästhetik*. 1983.